

Звіт про управління ХАРКІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АвіАЦІЙНОГО ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА за 2020 рік

Звіт про управління Харківського державного авіаційного виробничого підприємства (далі ХДАВП) за 2020 рік містить достовірну фінансову та не фінансову інформацію про діяльність підприємства, стан та перспективи розвитку, розкриває основні ризики і невизначеності діяльності підприємства.

1. Організаційна структура та опис діяльності підприємства

ХДАВП є державним комерційним підприємством, заснованим на державній власності, та передане в управління Державного концерну "Укроборонпром" (далі Концерн).

Регулювання, контроль та координацію діяльності ХДАВП здійснюється Концерном, як уповноважений суб'єктом господарювання з управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі.

ХДАВП є правонаступником всіх майнових та немайнових прав та обов'язків Харківського державного авіаційного орденів Жовтневої революції та Трудового Червоного прапора виробничого підприємства.

ХДАВП входить до переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 року № 83.

Відповідно до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань ХДАВП має наступні реквізити:

- Ідентифікаційний код юридичної особи: : 14308894
- Місцезнаходження юридичної особи: 61023, м. Харків, вул. Сумська, 134
- Організаційно-правова форма: державне підприємство, частка державної власності 100%.
- Орган управління: Державний концерн "Укроборонпром" (37508596)

До складу підприємства входять сім відокремлених підрозділів з правом відкриття поточних та розрахункових рахунків:

- Конотопський механічний завод (м. Конотоп, Сумської обл.) - КМЗ ХДАВП – 41606, м. Конотоп, Сумська область, вул. Професійна, 40;
- Завод з виготовлення товарів народного споживання "Сокольники" ХДАВП - завод "Сокольники" ХДАВП: 61023, м. Харків, вул. Сумська, 134;
- Завод по технічному обслуговуванню й ремонту авіаційної техніки "ТОРА" - завод "Тора" ХДАВП: 61031, м. Харків, вул. Ромашкіна, 5;
- Філія № 1 "Барвінкове" ХДАВП: 64701, м. Барвінкове, Харківської область, вул. Кірова, 67;
- Чугуївський авіаційно - технологічний завод ХДАВП – ЧАТЗ ХДАВП: 63500, м. Чугуїв, Харківська область, вул. Мічуріна, 4;
- Житлово-комунальний відділ ХДАВП - ЖКО ХДАВП: 61018, м. Харків, вул. Дерев'яно, 19;
- медико-санітарна частина ХДАВП – МСЧ ХДАВП: 61023, м. Харків, вул. , Сумська, 134;
- Відокремлений підрозділ - магазин «Антей» ХДАВП: 61018, м. Харків, вул. Дерев'яно, 19-А;
- Відокремлений підрозділ підприємства управління робітничого постачання ХДАВП – УРП ХДАВП: 61023, м. Харків, вул. Сумська, 134.

Земельних ділянок – 24:

- площа земельних ділянок виробничого призначення – 246,8521 га;
- площа земельних ділянок невиробничого призначення – 22,671 га.

У своїй діяльності Підприємство керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами Концерну, нормативно-правовими актами, які видаються міністерствами, іншими органами виконавчої влади, Статутом підприємства затвердженого наказом Генерального директора Державного концерну "Укроборонпром" від 29.01.2018 р. за № 29 (далі Статут).

Отримати доступ до скан копій статуту ХДАВП можна на офіційному сайті Міністерства юстиції України (посилання — <https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>).

Предметом діяльності Підприємства є (код КВЕД):

- виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування (30.30);
- ремонт і технічне обслуговування повітряних і космічних літальних апаратів (33.16);
- виробництво олії та тваринних жирів (10.41);
- виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості (10.61);
- виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів та тістечок нетривалого зберігання (10.71);
- виробництво макаронних виробів та подібних борошняних виробів (10.73);
- виробництво готових кормів для домашніх тварин (10.92);
- виробництво готових текстильних виробів, крім одягу (13.92);
- виробництво робочого одягу (14.12);
- виробництво іншого верхнього одягу (14.13);
- виробництво інших дерев'яних будівельних конструкцій і столярних виробів (16.23);
- виробництво дерев'яної тари (16.24);
- виробництво інших виробів із деревини; виготовлення виробів з корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння (16.29);
- виробництво паперових канцелярських виробів (17.23);
- друкування іншої продукції (18.12);
- виготовлення друкарських форм і надання інших поліграфічних послуг (18.13);
- брошурувально-палітурна діяльність і надання пов'язаних з нею послуг (18.14);
- виробництво клеїв (20.52);
- інших гумових виробів (22.19);
- виробництво тари з пластмас (22.22);
- виробництво будівельних виробів із пластмас (22.23);
- виробництво інших виробів із пластмас (22.29);
- формування й оброблення листового скла (23.12);
- виробництво чавуну, сталі та феросплавів (24.10);
- холодне штампування та гнуття (24.33);
- холодне волочіння дроту (24.34);
- лиття чавуну (24.51);
- лиття сталі (24.52);
- лиття легких кольорових металів (24.53);
- лиття інших кольорових металів (24.54);
- виробництво інших верстатів (24.89);
- виробництво будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій (25.11);
- виробництво металевих дверей і вікон (25.12);
- виробництво інших металевих баків, резервуарів і контейнерів (25.29);
- кування, пресування, штампування, профілювання; порошкова металургія (25.50);
- оброблення металів та нанесення покриття на метали (25.61);
- механічне оброблення металевих виробів (25.62);
- виробництво замків і дверних петель (25.72);

- виробництво інструментів (25.73);
- виробництво легких металевих паковань (25.92);
- виробництво виробів з дроту, ланцюгів і пружин (25.93);
- виробництво кріпильних і гвинтонарізних виробів (25.94);
- виробництво інших готових металевих виробів, н.в.і.у. (25.99);
- виробництво електромонтажних пристроїв (27.33);
- виробництво гідравлічного та пневматичного устаткування (28.12);
- виробництво інших кранів і клапанів (28.14);
- виробництво підшипників, зубчастих передач, елементів механічних передач і приводів (28.15);
- виробництво ручних електромеханічних і пневматичних інструментів (28.24);
- виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства (28.30);
- виробництво металообробних машин (28.41);
- виробництво інших верстатів (28.49);
- виробництво інших машин і устаткування спеціального призначення, не віднесених до інших угруповань (28.99);
- виробництво кузовів для автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (29.20);
- виробництво інших меблів (31.09);
- виробництво спортивних товарів (32.30);
- виробництво ігор та іграшок (32.40);
- виробництво іншої продукції, не віднесеної до інших угруповань (32.99);
- ремонт і технічне обслуговування готових металевих виробів (33.11);
- ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення (33.12);
- ремонт і технічне обслуговування електронного й оптичного устаткування (33.13);
- ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування (33.14);
- ремонт і технічне обслуговування повітряних і космічних літальних апаратів (33.16);
- ремонт і технічне обслуговування інших машин і устаткування (33.19);
- установлення та монтаж машин і устаткування (33.20);
- постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря (35.30);
- збирання безпечних відходів (38.11);
- демонтаж (розбирання) машин і устаткування (38.31);
- відновлення відсортованих відходів (38.32);
- будівництво житлових і нежитлових будівель (41.20);
- установлення столярних виробів (43.32);
- покрівельні роботи (43.91);
- інші спеціалізовані будівельні роботи, не віднесені до інших угруповань (43.99);
- виробництво кузовів для автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (45.11);
- торгівля іншими автотранспортними засобами (45.19);
- технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів (45.20);
- оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів (45.31);
- роздрібна торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів (45.32);
- оптова торгівля побутовими електротоварами й електронною апаратурою побутового призначення для приймання, записування, відтворювання звуку й зображення (46.43);
- неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами (46.39);
- роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами (47.11);
- оптова торгівля іншими товарами господарського призначення (46.49);
- оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням (46.61);
- технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів (46.71);
- оптова торгівля металами та металевими рудами (46.72);
- оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням (46.73);

- оптова торгівля хімічними продуктами (46.75);
- оптова торгівля іншими проміжними продуктами (46.76);
- оптова торгівля відходами та брухтом (46.77);
- неспеціалізована оптова торгівля (46.90);
- роздрібна торгівля пальним (47.30);
- надання інших допоміжних комерційних послуг, н.в.і.у. (82.99);
- інший пасажирський наземний транспорт, не віднесений до інших угруповань (49.39);
- допоміжне обслуговування наземного транспорту (52.21);
- діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування (55.10);
- діяльність засобів розміщування на період відпустки та іншого тимчасового проживання (55.20);
- діяльність інших засобів тимчасового розміщування (55.90);
- діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування (56.10);
- постачання готових страв для подій (56.21);
- інша діяльність із постачання готових страв (56.29);
- обслуговування напоями (56.30);
- прокат товарів для спорту та відпочинку (77.21);
- вантажний автомобільний транспорт (49.41);
- надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів (77.11);
- надання в оренду вантажних автомобілів (77.12);
- вантажний авіаційний транспорт (51.21);
- допоміжне обслуговування авіаційного транспорту (52.23);
- видання книг (58.11);
- видання довідників і каталогів (58.12);
- видання газет (58.13);
- професійно-технічна-освіта (85.32);
- інші види кредитування (64.92);
- надання інших фінансових послуг (крім страхування та пенсійного забезпечення), н.в.і.у. (64.99);
- посередництво за договорами по цінних паперах або товарах (66.12);
- інша допоміжна діяльність у сфері фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення (66.19);
- купівля та продаж власного нерухомого майна (68.10);
- надання в оренду та експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна (68.20);
- надання в оренду повітряних транспортних засобів (77.35);
- надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування (77.31);
- надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, не віднесених до інших угруповань (77.39);
- дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук (72.19);
- дослідження й експериментальні розробки у сфері суспільних і гуманітарних наук (72.20);
- діяльність у сфері права (69.10);
- дослідження кон'юнктури ринку та виявлення громадської думки (73.20);
- діяльність у сфері зв'язків із громадськістю (70.21);
- технічні випробування та дослідження (71.20);
- виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм (59.11);
- рекламні агентства (73.11);
- надання інших послуг бронювання та пов'язана з цим діяльність (79.90);
- інші види діяльності з прибирання (81.29);
- дошкільна освіта (85.10);
- початкова освіта (85.20);
- освіта у сфері спорту та відпочинку (85.51);

- загальна медична практика (86.21);
- спеціалізована медична практика (86.22);
- стоматологічна практика (86.23);
- функціонування музеїв (91.02);
- функціонування спортивних споруд (93.11);
- функціонування спортивних клубів (93.12);
- інша діяльність у сфері спорту (93.19);
- організування інших видів відпочинку та розваг (93.29);
- ремонт обладнання зв'язку (95.12).

Підприємство утворено з метою одержання прибутку шляхом здійснення виробничої та підприємницької діяльності.

Харківське державне авіаційне виробниче підприємство є одним з провідних авіабудівних підприємств, як на Україні, так і на усій території СНД. Організація виробництва характеризується серійним випуском літаків, з налагодженими технологічними циклами по збиранню авіаційної техніки.

ХДАВП - один з 8-ми літакобудівних заводів світу з повним циклом виробництва літаків та технічною підтримкою їх в експлуатації.

Слід зазначити, що ринок товарів та послуг, що виконуються Підприємством, достатньо специфічний і тому обмежений, а відсутність замовлень згідно специфіки діяльності підприємства з боку Уряду України не забезпечує належне виконання ХДАВП основних функцій. В зв'язку з чим, Підприємство самостійно планувало свою діяльність, визначало стратегію та основні напрямки розвитку, кон'юнктури ринку продукції, товарів, робіт, послуг та економічної діяльності. Зазначене дозволило зберегти виробничі потужності, виробничий персонал та технологію виробництва літаків.

На цей час в експлуатації знаходиться сімейство багатоцільових Ан-74: легких вантажних літаків Ан-74Т- 100 та Ан-74Т- 200, конвертованих вантажопасажирських Ан-74ТК- 100 і Ан-74ТК- 200, VIP - літаків на базі Ан-74ТК- 200 та Ан-74ТК- 300. У конструкції Ан-74 закладені великі можливості для його подальшого вдосконалення і розробки перспективних модифікацій.

Основна продукція: Регіональні пасажирські та транспортні літаки Ан-74, пасажирські літаки Ан-140, надлегкі літаки ХАЗ – 30, агрегати та запасні частини літаків Ан-74, Ан-140, Ан-148, траки БТР, ремонт та технічне обслуговування літаків, послуги з навчання льотного та технічного персоналу.

Основні контракти (замовлення): поставка літака Ан-74ТК-200 та авіаційного майна по контракту з Казахстаном, поставка центропланів Ан-148 та Ан-158 до СЗ «Антонов», поставка зап. частин, ремонт та технічне обслуговування літаків за разовими замовленнями та за контрактами з Туркменістаном, Казахстаном, Єгиптом, поставки авіамайна по контракту з МО Єгипту.

Тривалість виробничого циклу основної продукції: 1,5 роки, що потребує залучення довгострокових фінансових інвестицій в виробничу діяльність.

2. Результати діяльності

Фінансовий результат діяльності підприємства

(тис. грн.)

Найменування показника	2019р.	2020р.
Чистий дохід (виручка від реалізації)	84324	67438
Собівартість реалізованої продукції	87905	81778
Інші операційні доходи	74630	12942
Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати	110509	147161
Фінансовий результат від операційної діяльності	- 39460	- 148559
Інші доходи	43991	14164
Інші фінансові доходи	23	0
Інші витрати	10912	61722
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	- 6358	- 196117
Податок на прибуток	1091	1805
Чистий прибуток (збиток)	- 5268	- 194312

Основними факторами, які вплинули на фінансовий результат підприємства за місяців 2020р., є:

12

- витрати від операційної курсової різниці – **6 437,0 грн.** відповідності з п. 8 П(С)БО 21 «Курсові різниці» з метою визначення курсової різниці і відображення її в обліку підприємством обрано на останню дату місяця наступного за звітним (при цьому курсова різниця визначається на кожен таку дату, по якій продовжує рахуватись монітарна стаття за балансовим рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 63 «Розрахунки з постачальниками». Оскільки курс валюти в 2020 році мав значні коливання, а кредиторська заборгованість в іноземній валюті в складі балансу має значну частку за 2020 рік ХДАВП має сплатити постачальникам суму гривень збільшену на курс валюти, що призводить до збитку.

- витрати від неопераційної курсової різниці – **61 689,0 тис. грн.** (Оскільки на підприємстві обліковуються фінансові зобов'язання перед SSB Лондон у іноземній валюті, така заборгованість не є монітарною статтею, але підпадає під дію П(С)БО 21 «Курсові різниці», така заборгованість також перераховується по курсу на місяць наступного за звітним. Оскільки курс валюти в 2020 році мав значні коливання, а фінансові зобов'язання в іноземній валюті в складі балансу має значну частку за 2020 рік ХДАВП має сплатити постачальникам суму гривень збільшену на курс валюти, що призводить до збитку.

- Нарахування податків та обов'язкових платежів до державного та місцевого бюджету на загальну суму – **22 089 ,0 тис. грн.**

- до складу ХДАВП відносяться 15 підрозділів соціальної сфери такі як: ЖКВ, медична частина, їдальні, дитячий садок, база відпочинку, дитячий оздоровчий табір. Витрати на утримання яких склали – **21 077, 0 тис. грн.**

- витрати підприємства на нарахування заробітної плати працівникам за дні простою з вини підприємства - **6 836, 0 тис.грн.**

- нарахування ЕСВ до мінімальної заробітної плати – **10 916, 0 тис. грн.**

- нараховано за рішенням суду компенсація за несвоєчасну сплату заробітної плати – **8 406 тис. грн.**

Станом на 01 січня 2021р. залишкова вартість основних фондів по підприємству складає 92 712,0 тис. грн.

Введено в дію нових основних засобів за 2020 р. на 3 224,0 тис. грн.

Віковий стан обладнання на підприємстві становить:

10-60 років – 83,402 %.

До складу основних засобів підприємства відносяться:

- Будівлі, споруди, передатні пристрої;
- Машини та обладнання
- Транспортні засоби
- Інструмент, прилад, інвентар;
- Інші основні засоби;
- МНМА;
- Тимчасові (нетитульні) споруди;
- Інвентарна тара;
- Інші необоротні матеріальні активи.

Капітальні інвестиції

тис. грн.

Найменування показника	За 2020р.
Придбання (виготовлення) основних засобів	839,0
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	132,0
Модернізація, модифікація (добудова, дообладнання, реконструкція) основних засобів	2253,0
Разом:	3224,0

3. Ліквідність та зобов'язання

Фінансовий стан підприємства з погляду платоспроможності залежить від забезпеченості фінансовими ресурсами. Виконання плану реалізації продукції, своєчасного надходження платежів.

До основних джерел забезпечення ліквідності підприємства належать його оборотні активи:

Грошові кошти:

Найменування показника	Станом на 31.12.2020 р. (тис.грн.)
Готівка	24,0
Грошові кошти на банківських рахунках	936,0
Грошові кошти, які обмежені у використанні	274,0
Резерв знецінення грошових коштів	-274,0
Всього коштів	960,0

Дебіторська заборгованість:

Згідно облікової політики підприємства:

поточна дебіторська заборгованість за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи, надані послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг і оцінюється за первинною вартістю.

Документами що визначають первинну вартість дебіторської заборгованості є первинні бухгалтерські документи на відвантаження продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг.

Дебіторську заборгованість визнається активом, якщо існує вірогідність отримання підприємством майбутніх економічних вигод і може бути достовірно визначена її сума (п. 5 П(С) БО 10 «Дебіторська заборгованість»).

Резерв сумнівних боргів створюється підприємством під конкретних дебіторів, за рахунок якого списується тільки безнадійна заборгованість цих дебіторів.

Кредиторська заборгованість, по якій закінчився термін позовної давності включається до складу доходу і відображається по дебету відповідного рахунку (субрахунки), на якому відображається кредиторська заборгованість, і кредиту з субрахунку «дохід від списання кредиторської заборгованості» П(С) БО №11 «Зобов'язання».

На підприємстві облік розрахунків з дебіторами і кредиторами ведеться по контрагентах (без урахування конкретних договорів), тому простроченою дебіторською (кредиторською) заборгованістю вважається заборгованість, яка перевищує звітний поточний період 30 днів.

Таким чином прострочена:

- 1) дебіторська заборгованість станом на 01.01.2021р. становить 16 968 тис. грн.;
- 2) кредиторська заборгованість становить 3 611 685 тис.грн., короткострокові кредити банків (State Street Bank) - 182 461 тис.грн.

Найменування показника	Всього станом на 31.12.2020 р. (тис.грн.)	У т.ч. за строками непогашення		
		До 12 міс	Від 12 до 18 міс.	Від 18 до 36 міс.
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	18386	1061	2715	3183
Інша поточна дебіторська заборгованість	39467	781	1248	37428

Запаси:

Найменування показника	Балансова вартість станом на 31.12.2020 р. (тис.грн.)
Незавершене виробництво	1075820
Сировина	184585
Готова продукція — за первісною вартістю	2516
Резерв на відшкодування витрат від знецінення запасів	-6771
Резерв на відшкодування витрат від знецінення запасів НЗВ	-513912
Разом	742239

Зазначені активи забезпечують своєчасне виконання нижчезазначених зобов'язань підприємства, а саме:

Найменування показників	Кредиторська заборгованість, станом на 31.12.2020 р. (тис.грн.)	
	усього	з неї прострочена
1. В межах України – усього у тому числі:	3867877	3794146
- за товари, роботи, послуги за чистою реалізаційною вартістю	44534	40405
- з бюджетом	177034	174362
- з оплати праці	251026	244976
- зі страхування	231493	229160
- інша поточна заборгованість	2643367	2584820
- за довгостроковими зобов'язаннями	155768	155768
2. З суб'єктами господарської діяльності інших країн	182194	182194
2.1. короткострокові кредити банків	182461	182461

До умовних зобов'язань підприємства належать:

Види забезпечень і резервів	Залишок на кінець року
Забезпечення на виплату відпусток працівникам	32225
Забезпечення наступних витрат на додаткове пенсійне забезпечення	-
Забезпечення по іншим витратам	-
Разом	32225

Фактори які можуть в подальшому вплинути на ліквідність:

Збільшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за рахунок несвоечасної оплати покупцями за контрактами, що може призвести до погіршення стану поточної платоспроможності та збільшення показників кредиторської заборгованості.

4.Екологічні аспекти

ХДАВП має дозвіл №6310136600-1761 на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами виданий Департаментом екології та природних ресурсів Харківської обласної адміністрації на 10 років з 17.02.2015р. по 17.02.2025р.

Норми викидів забруднюючих речовин не перевищують допустимі граничні нормативні показники.

ХДАВП щоквартально сплачує екологічний податок за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

На ХДАВП вживаються заходи з контролю за безпечним поведінням з відходами.

Візуальний контроль проводиться підприємством постійно і включає контроль за дотриманням правил зберігання відходів на промайданчиках підприємства, дотриманням встановлених нормативів тимчасового розміщення відходів.

При організації контролю першочерговим фактором є облік класу небезпеки та фізико – хімічних властивостей відходів, що утворюються: розчинність у воді, летючість, реакційна здатність, небезпечні властивості, агрегатний стан.

На підприємстві є Реєстрова карта об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів за №99 від 30.07.2014р. Згідно реєстрових карт об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів на підприємстві утворюються та тимчасово зберігаються наступні відходи:

- речовини I класу небезпеки зберігаються в герметичній тарі;
- речовини II класу небезпеки зберігаються в закритій тарі;
- речовини III класу небезпеки зберігаються в паперових, тканинних мішках, пакетах;
- речовини IV класу небезпеки можуть зберігатися відкрито-навалом, насипом.

Усі відходи, які утворюються на підприємстві збираються окремо та зберігаються у спеціально відведених місцях: асфальтований проммайданчик, окремий контейнер, ящик, тощо.

Усі відходи, які утворюються на підприємстві, збираються, передаються іншим власникам для утилізації, розміщення або повторного використання згідно з дотриманням вимог чинного законодавства. Договори складаються з підприємствами, які мають ліцензії від Міністерства екології та природних ресурсів на поводження з відходами.

Забезпечення тепловою енергією корпусів, в яких розміщувалися інженерні служби підприємства, здійснювалося з котельної розташованої в столярному цеху і укомплектованої двома твердопаливними котлами Marten Industrial MIT-95. Було використано 454 кубічних метрів дров і вироблено 954 тис.кВт.год теплової енергії.

З метою раціонального використання води було впроваджено автономні системи охолодження технологічних процесів в цехах.

Для забезпечення економії електричної енергії проведено заміну ламп розжарювання по системам загального освітлення виробничих і конторських приміщень на енергоефективні світильники та світлодіодні лампи в де яких цехах та відділах.

Забезпечення стислим повітрям виробничих дільниць проводиться від компресорних станцій Atlas Copco GA-18 та GA-37.

Для організації робіт з своєчасної і якісної підготовки підприємства до сталого функціонування в осінньо-зимовий період 2020-2021 роки наказом по підприємству №154 від 19.05.2020р. були затверджені заходи, згідно з якими визначені терміни та об'єми робіт, а також перелік необхідних матеріалів та готових виробів.

5. Соціальні аспекти та кадрова політика

Діяльність підприємства нерідко значною мірою залежить від різних соціальних чинників. Загальні для України проблеми зниження рівня доходів населення, а також тривалий період неповного завантаження і простою призвели до негативних змін складу співробітників ХДАВП - збільшення середнього віку працівників, зниження кваліфікаційного та освітнього рівня персоналу, дефіциту професійного менеджменту. Відключення від постачання газу унеможливило роботу на багатьох ділянках підприємства або значно підвищило трудомісткість виконання виробничих завдань. Така ситуація не могла не відбитися на нашому підприємстві. Сформована в країні і галузі кадрова і соціальна політика, а також майже відсутня система професійно - технічного навчання не дозволяє розраховувати на швидку зміну ситуації на краще.

На даний час кадрова політика ХДАВП цілком спрямована на підтримку функціонування підприємства в обмеженому режимі:

- введено режим простою;
- вихід співробітників здійснюється тільки для вирішення невідкладних поточних або оперативних виникаючих завдань;
- адміністрація суворо контролює і відслідковує роботу всіх підрозділів.

Такий метод організації роботи цілком виправданий, оскільки дозволяє зосереджувати матеріальні, економічні, комунальні та трудові ресурси підприємства на ділянках виробництва, безпосередньо залучених в даний момент для робіт з виконання договірних зобов'язань.

Однак скасування повноцінного режиму роботи (8-годинний п'ятиденний робочий тиждень), відсутність комунальних послуг в більшості виробничих приміщень, низька заробітна плата і відсутність мотивації призвели до значного зменшення чисельного складу трудового колективу. Так, за період з 2011 по 2019 рр. кількість робочих і фахівців скоротилася в 2,3 рази. На цьому тлі особливо помітним стало зниження кваліфікаційного рівня та збільшення середнього віку працівників, що в свою чергу призвело до зриву термінів і погіршення якості роботи не тільки на виробничих ділянках, але і інженерно-технічних, конструкторських, маркетингових служб.

Таким чином, для відновлення профільної діяльності ХДАВП в повному обсязі кадрова політика повинна передбачати:

- збільшення кадрового складу в першу чергу шляхом залучення виробничих робітників, для чого необхідно:
  - цільове матеріальне стимулювання;
  - пряме співробітництво зі службами зайнятості, вищими і середніми спеціальними навчальними закладами;
  - реклама в ЗМІ, проведення "дня відкритих дверей", екскурсій до музею ХДАВП тощо;
- оптимізацію управлінських функцій шляхом:
  - формування кадрового резерву на керівні посади (не менше 2-х осіб на ключову позицію);
  - запровадження електронної системи on-line управління бізнес-процесами на підприємстві;
  - залучення ініціативи співробітників до управління і розвитку шляхом організації системи зворотного зв'язку;
- заходи щодо підвищення кваліфікації та/або перекваліфікації робітників.

Протягом 2020 року на підприємстві діяв Колективний договір між адміністрацією ХДАВП та колективом робітників, інженерно-технічних працівників і службовців, представлених профспілковим комітетом підприємства з 2015 по 2019 роки за підписами Генерального директора та Голови профкому.

Колективний договір зареєстрований в Управлінні праці та соціального захисту населення Київського району Харківської міської ради, реєстраційний номер № 143 від 04.12.2014р., термін дії с 01.01.2015р. до укладення нового колективного договору.

Загальна чисельність працівників ХДАВП(з філіями) 1806 осіб, а частка жінок на керівних посадах складає 8,6 відсотків.

На ХДАВП діють різні форми мотивації та заохочення з метою зацікавленості безпосереднього впливу на підвищення технічного рівня та якості продукції, що випускається, поліпшення кінцевих результатів виробничої діяльності підрозділів та підприємства в цілому, для працівників заводу, діє «Положення про порядок встановлення та виплати надбавок керівникам, спеціалістам, службовцям та робітникам за високий професіоналізм та надбавок за виконання особливо важливих робіт на термін їх виконання» затверджено наказом по ХДАВП від 19.10.2020р. №345. Для робітників-відрядників з метою зацікавленості у скороченні циклів виготовлення деталей, у встановлені терміни при якісному виконанні робіт, розроблено Положення про акордну систему оплати праці, затверджено наказом по ХДАВП від 28.01.2010р.№58, із внесеними змінами від 03.02.2020р. №33. Також на підприємстві діє Положення « Про святкування ювілейних та пам'ятних дат» від 17.02.2020р.№53 визначними критеріями для заохочення працівників є: зразкове виконання трудових обов'язків, багаторічна та бездоганна праця, високі досягнення в професійній діяльності, новаторство у праці, активна участь в громадському житті та інші досягнення у роботі.

Також з метою закріплення кваліфікованих кадрів, виконання посадових обов'язків, покладених на працівника, поліпшення трудової дисципліни, кожного місяця працівникам виплачується винагорода за вислугу років, затверджено наказом по ХДАВП від 27.07.2006р.№940

із мінами від 24.06.2019р.№258. Також з метою закріплення на підприємстві висококваліфікованих спеціалістів та молоді, за оперативність та ініціативність при виконанні робіт, розроблено Положення про встановлення кваліфікаційних окладів керівникам та спеціалістам, затверджено наказом по ХДАВП від 14.04.2005р.№466, але в умовах тимчасового простою призупинено.

На підприємстві діє служба з охорони праці, яка у своїй діяльності керується законодавством про працю, міжгалузевими та галузевими нормативними актами та Положенням про службу охорони праці.

Службою охорони праці проводяться навчання, перевірки знань, підвищення кваліфікації працівників підприємства з питань охорони праці та пожежної безпеки, а саме у 2020 році пройшли навчання:

- з охорони праці (ІТР) - 20 осіб,
- з охорони праці (робітники) - 210 осіб,
- з пожежної безпеки (ІТР)- 10 осіб.

До складу ІТР ХДАВП (професіоналів та фахівців) входить 491 особа, з яких мають вищу освіту 307 осіб та середньо спеціальну 120 осіб. Із працівників робітничих спеціальностей 110 робітників мають вищу освіту та 143 робітники – середньо спеціальну. Молоді спеціалісти с вищою і середньо-спеціальною освітою та працююча молодь у віці до 35 років становить 125 осіб. До того ж на підприємстві у м. Харкові діють два гуртожитки для робітників та молодих спеціалістів.

На підприємстві існує спеціальний підрозділ – учбовий центр, який здійснює навчання працівників з урахуванням власних господарських потреб.

На ХДАВП приділяється увага роботі з молоддю. З метою залучення молодих спеціалістів та закріплення їх на заводі розроблено Порядок встановлення виплат молодим працівникам підприємства за наймання житла та доплати молодим спеціалістам підприємства на період адаптації, передбачені Колективним Договором на 2015-2019рр. Даний порядок розраховано на молодих спеціалістів віком до 30-ти років, випускники ХНАУ, ХАІ, ХПІ, ХПЛМ-5.

На підприємстві розробляються поточні та перспективні плани професійного навчання - навчання щодо підвищення кваліфікації (розрядів) безпосередньо на підприємстві. Викладачі, які залучаються до профнавчання - це майстри, інженери з вищою освітою, з відповідним досвідом та стажем роботи на підприємстві.

У 2020 році пройшли перепідготовку:

- керівники в кількості 10 осіб;
- спеціалісти -//- 11 осіб;
- робітники -//- 52 особи.

Укладено договори:

- з ХРЦПОПМТтаМ (ПТУ № 5) на п'ять років, який забезпечує підготовку кваліфікованих робітників та направляє на практику на підприємство з подальшим працевлаштуванням. У 2020 році провести практику за професіями: верстатник широкого профілю, оператор станків з ПК, слюсар-складальник, слюсар-ремонтник, електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування планувалось 59 особам. У зв'язку з введенням режиму простою, виходу співробітників тільки для вирішення невідкладних поточних або оперативно виникаючих завдань унеможливило проведення повноцінної практики на підприємстві;

- договір про співробітництво між ХДАВП і ХНАУ «ХАІ» на вісім років - це цільова підготовка фахівців відповідних спеціальностей.

Пройшли у 2020 році:

- виробничу практику з ХНАУ «ХАІ» - 2 особи;
- виробничу практику з ХНЕУ ім. С.Кузнеця - 2 особи;
- виробничу практику з ХНАДУ - 1 особа;
- переддипломну практику ХНАУ «ХАІ» - 17 осіб;
- переддипломну практику з ХНЕУ ім. С.Кузнеця - 1 особа

Прийнята на підприємство після закінчення навчального закладу на жаль тільки одна особа.

При залученні на роботу працівників підприємство співпрацює з Центром зайнятості міста, прийняло участь у ярмарку вакансій ЦЗ, запрошення на роботу розміщені на сайті підприємства, на сайтах «Робота.UA», «WORK.UA» та надаються письмові заявки до ЦЗ.

На підприємстві працюють робітники віком від 21 до 84 років та люди з особливими потребами - це особи з інвалідністю - 134 особи.

ХДАВП забезпечує для всіх працюючих безпечні умови праці і несе відповідальність у відповідності з діючим законодавством за шкоду, заподіяну їх здоров'ю і працездатності. Також кожний працівник підприємства має право на повагу своєї особистості, честі та гідності.

Адміністрація самостійно або через профспілковий комітет інформує колектив підприємства з усіх питань життєдіяльності заводу на зустрічах з працівниками з урахуванням вимог «Положення про захист комерційної та виробничої таємниці ХДАВП».

Також на підприємстві діє комплекс соціальних гарантій: працює медико-санітарна частина «ХДАВП», управління робочого постачання, яке здійснює харчування працівників, база відпочинку «Сокільники», стадіон «Старт».

З метою запобігання корупційної діяльності та хабарництва на підприємстві при прийомі осіб на вакантні посади, здійснюється ретельний аналіз наданих документів, заповнених анкет кандидатів з боку підрозділів безпеки. При проходженні випробувального терміну кандидата проводиться опитування безпосереднього керівництва та співпрацівників щодо лінії поведінки та схильності до хабарництва і корупційних проявів. За 2020 рік фактів корупційної діяльності та хабарництва на підприємстві не виявлено.

Ефективність фінансово-господарської діяльності та успішне виконання статутних завдань забезпечує досвідчений та висококваліфікований персонал ХДАВП.

Штатний розпис працівників ХДАВП погоджено з ДК «Укроборонпром» та введено в дію з 20.09.2018 року (наказ ДК «Укроборонпром» від 11.09.2018р.).

У 2020 році до штатного розпису робітників не були внесені зміни.

У 2020 році до штатного розпису керівників, професіоналів, фахівців та службовців не були внесені зміни.

Виконання розділів "Кошторису виплат на 2020р., передбачених у Колективному договорі на 2015-2019 р.р":

Найменування виплат	Затверджена сума; тис. грн.	Фактичне використання, тис. грн.
Усього затверджено	5 211,00	3 970,13
В тому числі:		
Фонд оплати промислово – виробничого персоналу	3 810,00	3 163,24
Інші операційні витрати промислово-виробничого персоналу	1 008,00	571,55
Фонд оплати працівників непромислової групи	176,50	109,86
Інші операційні витрати непромислової групи	216,50	125,48

За підсумками роботи за 2020 рік середньомісячна заробітна плата склала:

ХДАВП	2019 р.	2020 р.	Зростання (падіння) з/платні за 2020 р. до 2019 р. (грн.)	Зростання (падіння) з/платні. 2020р. до 2019 р. (%)

Усього персоналу	3641	3485	-156	95,7
1-го робітника	3033	2953	-80	97,4
1-го керівника	5975	5547	-428	92,8
1 -го фахівця	2835	2672	-163	94,2
1 -го службовця	1625	1484	-141	91,3
1-го ППП	3631	3475	-156	95,7
1 -го робітника-відрядника	2651	2652	+1	100,0
1-го робітника-почасовика	2915	2729	-186	93,6
1-го робітника, зайнятого підготовкою і обслуговуванням	2443	2360	-83	96,6

Середньооблікова кількість штатних працівників ХДАВП складала станом:

- на 01.01.2018 року - 2461 осіб,
- на 01.01.2019 року - 2169 осіб,
- на 01.01.2020 року - 1956 осіб.

тобто спостерігається щорічне зменшення середньооблікової кількості штатних працівників.

На 31.12.2020 року облікова чисельність складала 1806 працівників, а фактична чисельність працюючих в обмеженому режимі простою складала 756 робітників, таким чином відсоток працюючих робітників за 2020 рік склав 42%, у таблиці № 1 наведені дані за категоріями працівників:

Таблиця № 1 Розрахунок чисельності робітників ХДАВП (з філіями) по категоріям працюючих у режимі простою за 2020 рік

№ з/п	Найменування категорії	Од. виміру	Облікова чисельність на 31.12.20 р.	Жінки	Чисельність працюючих в режимі простою	Відсоток працюючих робітників, %
<u>Робітники</u>						
1	Робітники відрядники	осіб	274	46	122	30
2	Робітники почасові	осіб	170	72	34	
3	Допоміжні робітники	осіб	337	159	75	
<u>Інженерно-технічні працівники</u>						
4	Керівники	осіб	428	155	257	47
5	Професіонали	осіб	416	315	149	
6	Фахівці	осіб	75	55	28	
7	Службовці	осіб	20	18	5	
8	Воєнізована охорона	осіб	86	29	86	100
ВСЬОГО:		осіб	1 806	849	756	42

Однак скасування повноцінного режиму роботи (8-годинний п'ятиденний робочий тиждень), відсутність комунальних послуг в більшості виробничих приміщень, низька заробітна плата і відсутність мотивації призвели до значного зменшення чисельного складу трудового колективу. Так, за період з 2011 по 2020 роки кількість робочих і фахівців скоротилася більше ніж в 2,6 рази, було – 4732, стало 1806 робітників. На цьому тлі особливо помітним стало зниження кваліфікаційного рівня та збільшення середнього віку працівників, що в свою чергу призвело до зриву термінів і погіршення

якості роботи не тільки на виробничих ділянках, але і інженерно - технічних, конструкторських, маркетингових служб.

У таблиці 2 наведені дані за 2020 р. за категоріями робітників, а саме відсоток наявності основних виробничих робітників до штатної чисельності складає у середньому 30%, у тому числі:

- основні робочі з відрядною оплатою праці, кат. 1 – 22 %;
- допоміжні робочі, кат. 2 – 37%;
- основні робочі з погодинною оплатою праці, кат. 9 – 38%;
- інженерно - технічні працівники, кат. 3, 4, 5, 55 – 61%;
- охорона, кат.7 – 63%;
- філіали (КМЗ, ТОРА, ЧАТЗ) – 48%.

При цьому за всіма категоріями середній відсоток наявності робітників на 31.12.2020 р. склав 43 %.

Відносно показників співвідношення фактичного середнього розряду робіт і розряду працівників, а також середнього віку працівників склалася наступна тенденція,

а саме:

1) середній розряд відрядних робіт з літакової продукції становить 3,9; середній розряд почасових робіт - 4,85. У 2020 році середній розряд робітників з погодинною оплатою дорівнює 4,81, що нижче розряду робіт. Така тенденція зменшення кваліфікації спостерігається також і по робочим відрядникам.

2) середній вік робітників на 31.12.2020 р. по категоріям значно перевищує нормативні показники. По категорії фахівців середній вік перевищив пенсійний вік, по іншим категоріям наближається до нього.

Таблиця № 2 Розрахунок недостатньої чисельності, середнього розряду робітників за категоріями за 2020 р.

№ з/п	Найменування категорії	Од. виміру	Облікова чисельність на 31.12.2020.	Кількість штатних одиниць на 2020 р.	Недостатня чисельність на 2020 р.	Відсоток наявності робітників на 31.12.2020	Середній розряд робітників
Робітники:							
1	Робітники відрядники	осіб	272	1223	951	22	3,90
2	Робітники почасові	осіб	136	356	220	38	4,85
3	Допоміжні робітники	осіб	288	769	481	37	4,06
Інженерно - технічні працівники:							
4	Керівники	осіб	395	587	192	67	7,29
5	Професіонали	осіб	393	695	302	57	6,05
6	Фахівці	осіб	72	117	45	62	5,26
7	Службовці	осіб	16	41	25	39	3,7
8	Воєнізована охорона	осіб	62	99	37	63	4,2
ВСЬОГО ХАЗ:			1634	3887	2253		
9	Філіали (КМЗ, ТОРА, ЧТЗ)	осіб	172	359	187	48	
ВСЬОГО ХДАВП:			1 806	4 246	2 440	43	

В майбутньому:

Для відновлення профільної діяльності ХДАВП в повному обсязі необхідно проводити значний набір працівників за всіма категоріями. При цьому кадрова політика повинна передбачати:

- збільшення кадрового складу в першу чергу шляхом залучення виробничих робітників, для чого необхідно:

- цільове матеріальне стимулювання;
- пряме співробітництво зі службами зайнятості, вищими і середніми спеціальними навчальними закладами;
- реклама в ЗМІ, проведення "дня відкритих дверей", екскурсій до музею ХДАВП тощо;
- оптимізацію управлінських функцій шляхом:
  - формування кадрового резерву на керівні посади (не менше 2-х осіб на ключову позицію);
  - запровадження електронної системи on-line управління бізнес-процесами на підприємстві;
  - залучення ініціативи співробітників до управління і розвитку шляхом організації системи зворотного зв'язку;
  - заходи щодо підвищення кваліфікації та/або перекваліфікації співробітників.

Для досягнення планових показників з набору кваліфікованого персоналу необхідно:

- провести внутрішню атестацію кадрів в кожному підрозділі з урахуванням професійної майстерності працівника, його завантаженості по роботі, віку і стану здоров'я. З метою своєчасного і якісного виконання планових завдань, керівникам підрозділів розробити конкретні заходи, спрямовані на оптимізацію чисельності з урахуванням набору, навчання, підвищення кваліфікації, освоєння суміжних професій, розширення зон обслуговування;
- провести роботу з керівництвом ліцеїв, коледжів та технікумів м. Харкова по напряму випускників для роботи на робочі посади;
- підготувати пропозиції і надіслати листи до Слов'янського авіаційного коледжу та Криворізького авіаційного коледжу із запрошенням випускників для роботи в агрегатному виробництві по професії "слюсар-складальник та складальник-клепальник";
- забезпечити напрям фахівців для роботи на ХДАВП з числа випускників ХПЛМ (ПТУ-5);
- проаналізувати склад основних виробничих робітників, які звільнилися з підприємства, і провести агітаційну роботу по поверненню їх у свої трудові колективи;
- провести аналіз складу інженерно-технічних працівників підприємства, які раніше працювали на робочих посадах, з метою залучення їх для роботи виконавцями в основному виробництві;
- активізувати роботу по поєднанню професій з метою скорочення гостродефіцитних робочих місць.

З метою якісного підбору робітників і фахівців для роботи на підприємстві забезпечити постійний контроль проходження практики такими, які вчаться в базових навчальних закладах.

Проводити зустрічі керівництва кадрової служби підприємства з обласним, міським і районними центрами зайнятості з метою комплектування робітниками гостродефіцитних професій.

Для підвищення престижності професій основних робітників щорічно проводити технічні олімпіади молодих робітників.

Відновити формування кадрового резерву та досягти показника не менше 2 працівників на одну ключову позицію, які за своїми кваліфікаційними якостями можуть посісти керівні посади.

Згідно з Законом України «Про охорону праці» на ХДАВП створена служба охорони праці для організації виконання правових, організаційно - технічних, санітарно-гігієнічних, соціально економічних і лікувально - профілактичних заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням і аваріям у процесі праці.

Працівники служби охорони праці у своїй діяльності керуються «Положенням про службу охорони праці», законодавством про працю, постановами Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами, правилами, стандартами, санітарними нормами, інструкціями та іншими документами з охорони праці.

Заходи, які були проведено на підприємстві щодо підвищення рівня культури безпеки праці та охорони праці в 2020 році:

1. Забезпечення закупівлі (у тому числі централізованої) для відокремлених підрозділів підприємства спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального і колективного захисту, знаків безпеки, табличок, сигнальних стрічок та інших засобів наглядної агітації.

2. Проведення навчання, перевірки знань, підвищення кваліфікації працівників підприємства з питань охорони праці згідно з вимогами «Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці».

3. Постійно приділяється увага пропаганді безпечних методів праці, до відома працівників підприємства були доведені вимоги норм, правил, інструкцій, законодавчих актів з охорони праці.

ХДАВП забезпечує для всіх працюючих безпечні умови праці і несе відповідальність з діючим законодавством за шкоду, заподіяну їх здоров'ю і працездатності. Також кожний працівник підприємства має право на повагу своєї особистості, честі і гідності.

З метою практичної реалізації заходів пов'язаних з виконанням вимог Закону України "Про запобігання корупції" на підприємстві створено комісію з оцінки корупційних ризиків, внесені відповідні зміни та доповнення до положень про структурні підрозділи та посадових інструкцій працівників, розроблено та затверджено Антикоруційну програму та відповідні нормативно-правові документи (накази, методики та інструкції).

Також, з метою запобігання корупційної діяльності та хабарництва на підприємстві при прийомі осіб на вакантні посади, здійснюється ретельний аналіз наданих документів, та перевірки декларацій про доходи. Та триває постійна перевірка всіх посадових осіб до рівня керівник підрозділу з наявності у них власного бізнесу щодо можливих фактів корупції або хабарництва з боку працівників, негативних даних не встановлено.

6. Ризики

Найбільші ризики ХДАВП пов'язані з порушенням функціонування партнерської мережі і невідповідністю продукції та послуг рівню світового ринку та недостатньою державною підтримкою.

Однак, розглядаючи загострення внутрішніх і зовнішніх політичних конфліктів як фактор збільшення попиту на легкі транспортні військові літаки, слід зазначити, що він позитивно впливає на зацікавленість потенційних замовників у продукції ХДАВП, зокрема, в літаку Ан-74.

Втрата традиційних ринків збуту продукції в зв'язку з політичною нестабільністю в регіонах збуту продукції, а також в зв'язку з неможливістю швидко здійснити імпортозаміщення комплектуючих виробів, що виготовляються підприємствами Російської Федерації.

Прийняті у попередні роки заходи оздоровлення фінансового стану Підприємства не дали очікуваного результату щодо виходу ХДАВП із кризового стану та можливості своєчасного погашення облігацій і виплати відсоткового доходу по облігаціях та проведення розрахунків з іншими кредиторами.

Діяльність протягом 2012-2020 рр. характеризувалася збитковістю та падінням середньооблікової чисельності працюючих. Головною причиною збитковості діяльності підприємства є недостатнє завантаження виробничих потужностей через втрату традиційних ринків збуту, в тому числі відсутність держзамовлень, недосконала організаційна структура та організація виробництва та маркетингу, надвисокі витрати на обслуговування боргів, які сформувалися у попередні періоди.

Наразі продовжується провадження у справі про банкрутство ХДАВП - стадія - розпорядження майном боржника.

Крім того, Ухвалою господарського суду Харківської області від 15.04.2015 року порушено провадження у справі про банкрутство Харківського державного авіаційного виробничого підприємства № 922/5397/13 .

Зазначеною ухвалою введено мораторій на задоволення вимог кредиторів, введено процедуру розпорядження майном, призначено розпорядника майна боржника. Ухвалою суду від 06.08.2015 року в попередньому засіданні затверджено реєстр вимог конкурсних кредиторів підприємства в загальній сумі 2 104 419 634,00 грн.

Отже, протягом дослідженого періоду не було припинено провадження по справі про банкрутство ХДАВП; не припинено дію мораторію на задоволення вимог кредиторів та, відповідно, не підписано мирову угоду.

Зменшення майже вдвічі дебіторської заборгованості при зростанні кредиторської заборгованості свідчить про нестабільний фінансовий стан Підприємства.

Важливою складовою частиною заходів з виведення підприємства з кризи є формування державного замовлення на авіатехніку. Проте, незважаючи на численні звернення підприємства та рішення Уряду, державне замовлення не було сформовано. Це негативно вплинуло на процес оздоровлення підприємства та виходу на беззбиткову діяльність.

Наявність вказаних боргів та необхідність їх обслуговування призводить до відволікання фінансових ресурсів підприємства на невиробничі потреби та ставить під загрозу виконання виробничої програми 2021 року.

Реалізація запропонованих заходів щодо стабілізації фінансового стану ХДАВП дозволить сконцентрувати фінансові ресурси на вирішенні питань виробничого характеру та прискорити процеси виводу підприємства на прибуткову діяльність.

Завдяки реалізації цих заходів держава отримає додаткові валютні та податкові надходження від експортних контрактів ХДАВП, створиться мультиплікативний ефект розвитку суміжних галузей країни.

7. Дослідження та інновації

Головне підприємство – Харківський авіаційний завод – об'єднує цеха основного та допоміжного виробництва, що дозволяє здійснювати повний цикл виготовлення літаків від заготівельних операцій до льотних випробувань. На підприємстві перебуває у виробництві вся необхідна конструкторсько-технологічна і інша документація для виробництва літаків АН-140-100, АН-74 (різних модифікацій), АН-148 (агрегатів). Виробництвом основної продукції безпосередньо зайняті 18 цехів основного виробництва.

Основні підрозділи: Завод "ТОРА", що входить до складу ХДАВП, виконує модернізацію та капітальний ремонт літаків Л-410. Відособлене виробництво здійснює завод "Сокольники", випускає товари народного споживання. До складу підприємства також входять: Конотопський механічний завод (КМЗ, виготовляє деталі літаків Ан-74, Ан-140, освоєння виготовлення комплектів гусеничних стрічок), Чугуївський авіаційно-технологічний завод (ЧАТЗ, виготовляє технологічне оснащення), фірмовий магазин „Антей”.

Першочерговим заходом з подолання збитковості підприємства є нарощування обсягів виробництва та реалізації продукції. Зокрема, на даний момент підприємством активно проводяться роботи у наступних напрямках:

- забезпечення підприємства державним замовленням, що передбачалося Державною програмою активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки, затвердженою Постановою КМУ від 27 лютого 2013 р. № 187,

- виробництво літаків ХАЗ-30 для початкової льотної підготовки курсантів ХУПС ім.Кожедуба;
- виробництво літаків ХАЗ-30СХ для потреб сільського господарства;
- агрегатів до вертольотів МСБ-2 та МСБ-8 для ВАТ «Мотор-Січ»;
- послуги з технічного обслуговування та ремонту літаків власного виробництва для МО АР Єгипту та МО Туркменистану.

Підприємство неодноразово зверталось до центральних органів влади з метою отримання розміщення на ХДАВП державного замовлення на виробництво літаків Ан-140 та Ан-74 для потреб Збройних сил України та надання відповідної передоплати, необхідної для вирішення поточних проблем підприємства (у тому числі – погашення боргів із заробітної плати) та початку будівництва літаків за держзамовленням.

Також планується відновити послуги з ремонту та технічного обслуговування літаків власного виробництва для їх експлуатантів, отримані кошти планується також спрямовувати на погашення заборгованості із заробітної плати.

Науково-технічні досягнення серйозно змінюють середовище функціонування підприємства. Позитивним фактором можна вважати локалізацію в Харкові наукових установ (НАУ "ХАІ", НТУ "ХПІ" та ін.) і виробничих майданчиків (ХДАВП, ЗАТ "Корпорація ФЕД", ПАТ "Хартрон" і ін.), що мають безпосередній стосунок до аерокосмічного комплексу України. Використання нових матеріалів, технологій і устаткування дозволяє значно поліпшити як конструкційні, так і споживчі якості продукції, сприяючи розширенню мережі замовників. Наприклад, застосування сучасних композитних матеріалів в конструкції ХАЗ-30 значною мірою підвищило б конкурентоспроможність цього літака. Конче необхідним для підприємства є завершення заміни устаткування та ЗКВ виробництва РФ у співпраці з ДП "Антонов", АТ "Мотор Січ", партнерами зі США та ЄС. Розвиток і впровадження нових інформаційних технологій багато в чому сприяє спрощенню комунікаційних процесів підприємства. Через їх застосування з'являється можливість оперативного моніторингу постачальників, обміну великими обсягами інформації, зокрема даними по ЗКВ, експлуатації ПС, тощо та надання допомоги експлуатантам в режимі он-лайн. Використання інноваційних технологій є необхідною умовою для підтримки конкурентоспроможності підприємства, тим більше, що перспективним бачиться включення літака Ан-74 в існуючі логістичні ланцюги західних вантажоперевізників. Однак в умовах сьогодення ХДАВП не має коштів і можливостей для проведення таких робіт на достатньому рівні. Певні інвестиційні вливання - фінансові чи інтелектуальні - значно покращили б поточний стан.

У відповідності з вимогами глави D Авіаційних правил України, Частина 21 «Сертифікація повітряних суден, пов'язаних з ними виробів, компонентів та обладнання, а також організацій розробника та виробника» АПУ-21 (Part-21) ХДАВП як організація розробника подала заявку та надала комплект документів щодо зміни типової конструкції, а саме подовження ресурсних показників літака ХАЗ-30 до 20 000 посадок. ХДАВП завершила проведення ресурсних лабораторних випробувань згідно програм ресурсних випробувань передньої стійки шасі та основних стійок шасі літака.

У відповідності з 21.A.113 АПУ-21 (Part-21) організація розробника завод «ТОРА» ХДАВП подала заявку на отримання додаткового сертифікату типу з питань переобладнання літака Л410 УВП-ЕЗ (парашутно-десантний) в Л410 УВП-ЕЗ для цивільного використання в вантажному варіанті відповідно до «Конструктивних відмінностей...», зазначених в Додатку до ТПФ 01-0077-86. Наразі розробляється конструкторсько-технологічна документація.

Для здійснення діяльності з розробки, виробництва, технічного обслуговування та підготовки до технічного обслуговування ХДАВП має такі сертифікати:

1. Сертифікат схвалення організації розробника від 20.04.2017р. № UA.21J.0032 виданий відповідно до Повітряного кодексу України та АПУ-21 (Part-21) Державною авіаційною службою України. Термін дії не обмежений.
2. Сертифікат схвалення організації виробника від 27.02.2017р. № UA.21G.0003 виданий відповідно до Повітряного кодексу України та АПУ-21 (Part-21) Державною авіаційною службою України. Термін дії не обмежений.
3. Сертифікат схвалення організації з технічного обслуговування від 19.04.2013р. № UA.145.0069 виданий відповідно до чинного законодавства України та вимог Part-145 Державною авіаційною службою України. Термін дії не обмежений.
4. Сертифіката схвалення організації з підготовки до технічного обслуговування та екзаменування виданий 17.10.2012р. № UA.147.0003 виданий відповідно до чинного законодавства України та вимог Part-147 Державною авіаційною службою України. Термін дії не обмежений
5. Сертифікат типу літака ХАЗ-30 виданий 19.06.2013р. № ТЛ0060 відповідно до чинних в Україні Нормам льотної придатності Державною авіаційною службою України. Термін дії не обмежений

На теперішній час ХДАВП знаходиться в процесі сертифікації Управлінням регулювання діяльності Державної авіації України (УРДДАУ) як організації з технічного обслуговування та ремонту АТ.

8. Фінансові інвестиції

На теперішній час та протягом 2020 року ХДАВП не було фінансових інвестицій.

9. Перспективи розвитку

На підставі проведеного SWOT аналізу **обрану стратегію розвитку ХДАВП можна охарактеризувати як стратегію виживання та стабілізації**, яка передбачає розвиток продукту, який має унікальні властивості та розширення споживчого продукту, що надає нині дохід. Поряд з цим, в умовах недостатньої поточної завантаженості виробничих потужностей та наявності досвідченого персоналу, підприємство активно займається диверсифікацією продукції з метою збільшення обсягів виробництва та поглиблення інтеграції до світового авіабудівного бізнесу.

СИЛЬНІ СТОРОНИ

- Унікальні льотно-технічні характеристики літаків.
- Досвідчений персонал.
- Власна льотно-випробувальна станція та сертифікований навчальний центр.
- Виробничі потужності, розраховані на випуск значно більше ніж передбачено ВП літаків на рік.
- Потужна конструкторсько-технологічна база, тісна співпраця з провідними галузевими, в т.ч. навчальними, інститутами та можливість внесення конструктивних змін до літаків за бажанням замовника, розробки та освоєння в виробництві нових видів продукції.

МОЖЛИВОСТІ

- Стабілізація фінансово-політичного становища країн Африки та Близького Сходу сприятиме відновленню ділових контактів з Єгиптом та Лівією.
- Загострення військово-політичного протистояння між країнами Заходу і РФ у Арктиці, потреба у оновленні парку літаків Ан-32 в Індії разом з модернізацією парку ЛТ ПС країн Північної Америки, Європи та Центральної Азії відкриває нові перспективи у збуті продукції.
- Залучення до співпраці вітчизняних та виробників країн ЄС, США, Індії, КНР дозволяє замінити ЗКВ походженням з РФ та модернізувати виробничі потужності.
- З кожним роком підвищується попит на технічне обслуговування та ремонт літаків.

СЛАБКІ СТОРОНИ

- Знаходження у стані банкрутства та обумовлений цим дефіцит обігових коштів.
- Загальна потреба глибокої модернізації продукції.
- Застарілий парк обладнання та наявність "вузьких місць" виробництва.
- Відсутність розвинутої системи сервісного обслуговування літаків
- Довготривалий період простою призвів до дефіциту та високої плинності кваліфікованих кадрів.

ЗАГРОЗИ

- Труднощі з поставками матеріалів та комплектуючих виробів з РФ.
- Відсутність держзамовлень та протекціонізму з боку державних органів щодо задоволення потреб України у авіаперевезеннях літаками вітчизняного виробництва.
- Посилення конкуренції з боку іноземних виробників авіатехніки.
- Закінчення строку сертифікатів, обмеженість їх дії та виникнення нових світових вимог щодо сертифікації літаків.

На потребу вітчизняних та закордонних споживачів ми будемо сучасні літаки.

Столітня історія, сучасний досвід, інвестиції в інновації, порядність і завзятість – запорука конкурентності крилатих машин, довіри партнерів, добробуту сімей. Разом ми піднімаємо літаки в небо!

Ми примножимо столітню історію в сучасному досвіді підприємства через врахування інтересів партнерів шляхом усунення перешкод до співпраці, укладання мирових угод, списання та погашення боргів, корпоратизації з подальшим акціонуванням і передачею частки акцій в їх власність. Вихід зі стану банкрутства дозволить оптимізувати виробничу структуру підприємства, отримати додаткові надходження від передачі в оренду та продажу, тільки за умови вкладення покупцями коштів у розвиток заводу, об'єктів, що не задіяні у виробничому процесі. Це створить нові можливості залучення стратегічних інвестицій, кредитних ресурсів, коштів державних програм в інноваційні технології, заохочення порядності і наполегливості працівників, а тим самим досягнення світової конкурентності нашої продукції і зайняття гідної частки ринку авіабудування, сприятиме поверненню довіри партнерів і благополуччя в наші оселі.

Керуючись тим, що основною метою Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року є створення умов щодо модернізації і випереджувального розвитку оборонно-промислового комплексу, нарощування його виробничих потужностей для задоволення потреб Збройних Сил та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, а також виробництво конкурентоспроможних на світовому ринку озброєнь і військової техніки.

Враховуючи те, що основними цілями Стратегії є:

- задоволення потреб українських військових формувань як за рахунок власного виробництва, так і за рахунок імпорту;

- розширення експортних можливостей усіх сегментів оборонної промисловості;

усвідомлюючи те, що за аналізом сучасного стану оборонно-промислового комплексу, наведеному у Стратегії:

- інституційна розбалансованість призвела до ускладнення концентрації фінансового ресурсу на пріоритетних напрямках;

- в умовах критичного недофінансування та інвестування у розвиток виробничих потужностей державних підприємств виключно за залишковим принципом, особливо гостро стоїть питання досягнення їх якісно нового стану, адаптованого до умов сьогодення;

- критичним є рівень зношеності основних виробничих фондів, недостатніми фінансова стійкість та стабільність підприємств;

із сподіванням на:

- виведення технологічних, організаційних та фінансових аспектів діяльності державних підприємств на якісно новий рівень за рахунок проведення приватизації з збереженням у державній власності підприємств, задіяних у виробництві критично важливої продукції нами сформовано цілі та вибрані їх кількісні показники.

Основною стратегічною метою Харківського державного авіаційного виробничого підприємства на період 2020-2029 рр. є створення сучасного, здатного до самостійного розвитку, інтегрованого до міжнародної системи авіабудування підприємства з обсягом випуску не менше 14 літаків на рік.

До теперішнього часу на підприємстві діє процедура розпорядження майном боржника, що введена 15.04.2015р. ухвалою господарського суду Харківської області у справі №922/5397/13 про порушення провадження про банкрутство ХДАВП. Ухвалою господарського суду від 06.08.2015р. затверджено реєстр вимог конкурсних кредиторів підприємства.

Відновлення платоспроможності підприємства можливо лише за умови дієвого втручання Держави та виконання наступних невідкладних заходів:

- списання заборгованості перед державним бюджетом шляхом розробки та прийняттям Закону України «Про фінансове оздоровлення Харківського державного авіаційного виробничого підприємства» підлягають списанню суми заборгованості, які обліковуються станом на 01.10.2020р.:

- зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, суми недоїмки, з відшкодування пільгових пенсій (у тому числі витрат на їх доставку), наукових пенсій, накладених (нарахованих) сум штрафів та пені, які підлягають (підлягатимуть) накладенню (нарахованню) на день набрання чинності цим Законом;

- заборгованість підприємства перед державою за виконання зобов'язань за облігаціями, що випущені ХДАВП в 2009р. під державні гарантії та суми пені, нарахованої внаслідок невиконання таких зобов'язань;

- заборгованість підприємства за відсоткової бюджетною позицією, наданою у 2009 році для будівництва 3-х літаків Ан-74.

Був розроблений план санації. Метою плану санації є розробка та втілення у життя заходів, спрямованих на збереження Харківського державного авіаційного виробничого підприємства як господарюючого суб'єкта з повним циклом виробництва профільної продукції (літаки для цивільних та військових потреб, запчастини та комплектуючі до літаків, переоснащення та модернізація літаків та ін.) і відновлення платоспроможності підприємства.

За умови виконання перерахованих вище процедур, впорядковується фінансова діяльність підприємства, стає можливим отримання прибутку, виплати роялті ДК «Антонов», повне виконання обов'язків за мировими угодами. Формується чистий прибуток підприємства для інвестиційної діяльності з модернізації продукції і виробництва, створюються умови та механізм для залучення інституціональних інвесторів з числа світових метрів авіабудівної галузі й не тільки.

В.о. Генерального директора ХДАВП

Олег ШЕВЧЕНКО

